

บทที่ 6

บทสรุป

จากการเข้ามาปกครองเกาะชวาของแรฟเฟิลส์นั้น อาจถือได้ว่าแรฟเฟิลส์มีความพยายามที่จะทำให้ประชาชนชาวชวามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเมื่อครั้งที่เกาะชวาอยู่ภายใต้การปกครองของฮอลันดา ที่ได้รับการกดขี่จากเจ้าหน้าที่ฮอลันดาและผู้นำชาวพื้นเมือง ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการผูกขาดการค้าบางประเภท รวมไปถึงการนำระบบการการส่งส่วยและขนส่งไปให้รัฐบาลสินค้าและการเกณฑ์แรงงานมาใช้

ภายหลังจากการที่บริษัทวีไอซีล้มละลายใน ค.ศ. 1799 รัฐบาลฮอลันดาเองก็มีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาการบริหารงานในเกาะชวาเพื่อให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น แต่ก็ไม่ได้นำไปปฏิบัติเท่าใดนัก เนื่องจากฮอลันดาต้องเผชิญกับสถานการณ์ในยุโรป นั่นคือ การเกิดสงครามนโปเลียน ที่ส่งผลมาถึงดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออกด้วย กล่าวคือการเกิดสงครามระหว่าง อังกฤษกับกองทัพของฮอลันดาซึ่งในตอนนั้นอยู่ภายใต้อำนาจของฝรั่งเศส

อาจกล่าวได้ว่า การทำสงครามระหว่างอังกฤษ กับฝรั่งเศสนั้น มีส่วนสำคัญที่นำไปสู่การเข้ามายึดครองเกาะชวาของอังกฤษ ทั้งนี้เพราะอังกฤษไม่ต้องการให้ฝรั่งเศสมีอำนาจในบริเวณที่อังกฤษมีอิทธิพลคือในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งก่อนหน้านี้อังกฤษก็มีแผนที่จะโจมตีฐานทัพเรือของฝรั่งเศสมาโดยตลอด ขณะเดียวกันยังมีสาเหตุอีกหลายประการที่สนับสนุนให้อังกฤษตัดสินใจส่งกองกำลังไปยึดครองเกาะชวา ทั้งความต้องการหาท่าเรือเพื่อเป็นที่มั่นทางยุทธศาสตร์ในบริเวณฝั่งตะวันออกของเบงกอล หรือ การหาที่มั่นเพื่อใช้เป็นเส้นทางผ่านไปจีน

แรฟเฟิลส์ และลอร์ด มินโด ผู้ว่าการใหญ่ประจำเบงกอล ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการอันจะนำไปสู่การครอบครองชวา ทั้งนี้เพราะทั้งสองคนมีความสนใจในดินแดนบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออกเหมือนกัน จึงผลักดันให้แผนการในการเข้ามาปกครองเกาะชวาเกิดขึ้นและประสบความสำเร็จในที่สุด

จากการเข้ามาปกครองเกาะชวาของอังกฤษนั้น แรฟเฟิลส์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปกครองและดำเนินนโยบายในเกาะชวา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและและมีบทบาททางด้านวัฒนธรรม ภายใต้อิทธิพลที่จะทำให้ชาวชวามีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และในที่สุดก็จะนำความมั่งคั่งมาสู่อังกฤษ

แม้ว่าก่อนหน้านั้นก็มีผู้ปกครองชาวตะวันตก เช่น คานเดสส์ ที่ปกครองโดยมีนโยบายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองภายในชวาและปรับปรุงสวัสดิการของชาวชวาให้ดีขึ้น ซึ่งหลายนโยบายแรฟเฟิลส์นำมาสานต่อเช่นการรวมศูนย์อำนาจการปกครอง และการลดอำนาจของผู้ปกครองชาวพื้นเมือง แต่นโยบายของคานเดสส์ เน้นไปที่การจัดการทางการระเบียบการปกครองของเจ้าหน้าที่ฮอลันดาและผู้นำชาวพื้นเมือง มากกว่าที่จะคำนึงถึงประชาชน

จะเห็นได้ว่า นโยบายของแรฟเฟิลส์นั้น ถือเป็นการดำเนินนโยบายของผู้ปกครองที่คำนึงถึงชาวพื้นเมืองและทำให้สังคมชวาเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การยกเลิกการกดขี่แรงงานโดยการยกเลิกระบบการถือครองที่ดิน ทั้งนี้เพื่อต้องการนำชวาเข้าสู่ระบบการค้าโดยตรงกับรัฐบาลของชาวตะวันตก โดยพยายามลดอำนาจผู้ปกครองชาวพื้นเมือง ผู้ปกครองชาวพื้นเมืองจะได้รับเงินเดือนเป็นการตอบแทน

โดยเฉพาะการนำระบบการเช่าที่ดินในเกาะชวา ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชาวชวาอย่างมาก ทั้งนี้เพราะทำให้ชาวชวามีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น จากการที่ชาวนาสามารถเป็นเจ้าของที่ดินและเลือกที่จะเพาะปลูกพืชได้ตามความต้องการ

ภายใต้้นโยบายของแรฟเฟิลส์นั้น แม้ว่าโดยหลักการน่าจะทำให้ชาวชวามีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่โดยภาพรวมการปกครองของแรฟเฟิลส์ไม่ประสบความสำเร็จนัก และนโยบายหลายประการยังคงทำให้ประชาชนลำบากเช่นเดิม ซึ่งอาจเป็นเพราะแรฟเฟิลส์ยังไม่เข้าใจลักษณะของสังคมชวาอย่างเพียงพอ เช่นชาวชวาแม้จะมีโอกาสได้เลือกปลูกพืชได้ตามต้องการแต่ประชาชนยังคงนิยมปลูกข้าวอยู่ และ การที่ประชาชนยังไม่พร้อมกับการใช้เงินแทนการจ่ายค่าเช่าซึ่งท้ายสุดทำให้ต้องหันไปพึ่งพานายทุนชาวจีน นอกจากนี้ด้วยระยะเวลาในการปกครองที่สั้นประกอบกับมีเงื่อนไขในการที่จะต้องคืนเกาะชวาให้กับฮอลันดา จึงทำให้นโยบายบางประการ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่เบงกอลและลอนดอน เช่นการผลักดันให้ชวาเป็นศูนย์กลางการค้าของอังกฤษ อีกทั้งการปราบปรามความไม่สงบภายในชวา การนำระบบการปกครองโดยตรงมาใช้ และการพยายามลดบทบาทของชาวพื้นเมือง แม้ว่าจะประสบความสำเร็จเนื่องจากอังกฤษสามารถขยายการปกครองออกไปได้ทั่วเกาะชวา แต่ก็ได้สร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าพื้นเมือง และบรรดาชนชั้นนำ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าชาวชวาจะไม่พอใจในผลของการดำเนินนโยบายของแรฟเฟิลส์ที่ไม่ได้ทำให้ความเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้น แต่ก็ไม่มีการต่อต้านหรือแสดงความไม่พอใจอย่างชัดเจนนี้อาจเพราะแรฟเฟิลส์พยายามเข้าถึงประชาชนทุกชนชั้น เนื่องจากเขามีความสนใจที่จะศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตะวันออก ในระดับชนชั้นนำก็เช่นกันภายหลังจากการปราบปรามรัฐต่างๆ

เพื่อให้ยอมรับอำนาจของอังกฤษ ความสัมพันธ์ระหว่างแรฟเฟิลส์กับบรรดาเจ้าพื้นเมืองดีขึ้น จะเห็นได้จากการที่แรฟเฟิลส์สามารถศึกษาวัฒนธรรมของชนชั้นนำระดับสูงได้เป็นอย่างดี

อาจถือได้ว่าแรฟเฟิลส์ ประสบความสำเร็จในการนำแนวคิดและนโยบายใหม่มาใช้ในการปกครองชาว จะเห็นว่าภายหลังจากที่ฮอลันดากลับเข้ามาปกครองเกาะชวาภายใต้รัฐบาลคณะกรรมการสูงสุด 3 คน ยังคงนำเอานโยบายการปกครองของแรฟเฟิลส์บางประการมาใช้อยู่ คือ ระบบการเช่าที่ดิน การบริหารราชการ และการศาล

ระบบการเช่าที่ดินนั้น คณะกรรมการมีความเห็นว่ายังคงรักษาระบบการให้เช่าที่ดินที่แรฟเฟิลส์ประกาศใน ค.ศ. 1814 ไว้ นั่นคือการใช้หมู่บ้านเป็นหลักในการประเมินที่ดิน โดยมี การปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการรังวัดและการตีราคา และเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวจีนมีอำนาจ จากการให้ชวานากู้ยืมเงิน จึงกำหนดให้มีการเสียดินได้ทั้งเป็นค้ำเงินและสินค้า¹

การบริหารราชการนั้น คณะกรรมการยังคงให้มีการใช้ระบบตามแบบที่แรฟเฟิลส์ใช้ คือ การแบ่งเป็นเขตการปกครอง โดยให้มีตำแหน่งเจ้าเมืองทำหน้าที่ปกครอง ซึ่งมีผู้ปกครองชาวพื้นเมืองอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าเมืองนั้นๆ ซึ่งฮอลันดาได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงในส่วนของตัวผู้ปกครองคือ ให้เจ้าพื้นเมืองมีฐานะเป็นเจ้าเมืองเหมือนเดิมแต่ไม่ได้มีบทบาทในการปกครอง²

ระบบศาลรัฐบาลฮอลันดาได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงในเรื่องการตัดสินคดีโดยนำเอาวิธีการแบบที่เคยทำมาก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาปกครองมาใช้แต่ที่ยังคงอยู่คือศาลที่แรฟเฟิลส์ตั้งไว้สำหรับชาวยุโรปคือ ที่ปีตาเวีย เซมารางและสุราบายา³ นอกจากนี้ยังคงให้มีการจ่ายเงินเดือนให้กับผู้ปกครองชาวพื้นเมืองแทนการให้ที่ดิน เหมือนอย่างที่แรฟเฟิลส์ได้กำหนดไว้ รวมไปถึงการห้ามค้าทาส

แม้ว่าจะมีการปรับปรุงนโยบาย แต่ในทางปฏิบัตินั้น กลับไม่ได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ประชาชนยังคงได้รับความลำบากเช่นเดิม โดยเฉพาะหลังจากที่รัฐบาลของคณะกรรมการสูงสุดกลับไป ชาวชวาได้รับความเดือดร้อนอย่างมากจากการปกครองโดยผู้ว่าการของฮอลันดา ฟาน เดอ คาเปลเลน โดยเฉพาะการยกเลิกสัญญาเช่าที่ดินในชวากลาง ที่เคยทำมาตั้งแต่แรฟเฟิลส์เข้ามาปกครอง และที่คณะกรรมการสูงสุดปรับปรุงไว้ ซึ่งทำให้เกิดความไม่พอใจ โดยเฉพาะกับเจ้าพื้นเมืองซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่การเกิดสงครามชวาใน ค.ศ. 1825-30

¹ Clive Day. *The Policy and Administration of the Dutch in Java* (London: Oxford University Press, 1975), p. 207.

² Leonard Blussé, *Changes of Regime and Colonial State Formation in the Malay Archipelago, 1780-1830*, p. 9.

³ Clive Day. *Ibid.*, p. 209.

สงครามชาที่เกิดขึ้นนั้น อาจกล่าวได้ว่านโยบายของแรฟเฟิลส์หลายประการ มีส่วนผลักดันให้ชาวชวาเกิดความไม่พอใจ อันนำไปสู่การเกิดสงครามชวา ทั้งนี้เพราะนโยบายการจัดการที่ดินของแรฟเฟิลส์ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ ชาวชวาที่มีความเป็นอยู่ลำบากเช่นเดิม ในขณะที่ผู้ที่มีผลประโยชน์มากคือนายทุนจีน

นอกจากนี้การลดอำนาจผู้ปกครองชาวพื้นเมือง แม้ว่าจะมีการจ่ายเงินทดแทนรายได้ที่เสียไปก็ตาม แต่จากการที่เจ้าพื้นเมืองมีอำนาจและมีความสำคัญน้อยลง รวมไปถึงผลประโยชน์ที่น้อยลงด้วยนั้น ก่อให้ความไม่พอใจต่อนโยบายนี้ของแรฟเฟิลส์ เพียงแต่ไม่ได้มีการต่อต้านให้เห็นอย่างรุนแรงและเป็นรูปธรรมเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่านโยบายเหล่านี้มีส่วนผลักดันให้ชนชั้นนำมีความรู้สึกต่อต้านผู้ปกครองชาวยุโรป

นอกจากนี้ การเกิดสงครามชวาในขอกยการ์ตานั้น นอกจากจะเป็นการต่อต้านฮอลันดาแล้ว ชาวพื้นเมืองในขอกยการ์ตายังต่อต้านชาวจีนด้วย ซึ่งนโยบายของแรฟเฟิลส์นั้นมีส่วนผลักดันให้เกิดความไม่พอใจชาวจีน เพราะชาวจีนส่วนใหญ่มีฐานะที่ดีกว่า สิ่งนี้ทำให้ประชาชนไม่พอใจ

ความเกี่ยวพันกับการปกครองของอังกฤษดังที่กล่าวข้างต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีส่วนผลักดันให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ อันจะนำไปสู่การเกิดสงครามชวาในปีค.ศ.1825-1830 แม้ว่าชาวชวาในขอกยการ์ตและเจ้าชายคิโป นิโกโร จะไม่ได้เรียกร้องเพื่อต้องการความเป็นอิสระ แต่ก็มีความพยายามเรียกร้องสิทธิและต่อต้านการกดขี่จากชาติตะวันตก

อย่างไรก็ตามการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานของอังกฤษในเกาะชวา นี้ สามารถสรุปได้ว่านโยบายของแรฟเฟิลส์ ดังที่กล่าวข้างต้นเป็นการริเริ่มใช้นโยบายที่ตระหนักถึงสวัสดิการของชาวพื้นเมืองมากขึ้น และมีส่วนผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในสังคมชวา แม้ว่าผลลัพธ์ที่ได้นั้นไม่ได้ทำให้ชาวชวา หรือแม้กระทั่งรัฐบาลของอังกฤษพอใจ ซึ่งความไม่พอใจนี้มีส่วนทำให้เกิดการตื่นตัวในการต่อต้านอิทธิพลจากตะวันตก หรือ มีความพยายามในการเรียกร้องสิทธิของชาวชวาจากการกดขี่ข่มเหงของชาติตะวันตก หรือการต่อต้านความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของชาวจีน ความไม่พอใจเหล่านี้ท้ายที่สุดแล้วจะมีส่วนทำให้เกิดสงครามชวาอันจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงภายในเกาะชวาต่อไป